

Практична робота №1

Тема: Європейський зелений курс: стратегія, виклики та можливості для України

Мета: ознайомитися з ключовими положеннями Європейського зеленого курсу, проаналізувати його вплив на екологічну політику України, оцінити виклики та можливості для української економіки в контексті зеленого переходу

Теоретичні відомості

Європейський зелений курс (European Green Deal) – це комплексна стратегія ЄС, представлена Європейською Комісією 11 грудня 2019 року. Це найамбітніша екологічна та економічна трансформація в історії Європейського Союзу, спрямована на перетворення ЄС на перший кліматично нейтральний континент до 2050 року.

Ключові цілі та компоненти ЄЗК:

- Кліматична нейтральність до 2050 року (net-zero greenhouse gas emissions)
- Скорочення викидів ПГ на 55% до 2030 року порівняно з 1990 роком (пакет «Fit for 55»)
- Відокремлення економічного зростання від споживання ресурсів (decoupling)
- Перехід до циркулярної економіки
- Нульове забруднення повітря, води та ґрунту
- Збереження та відновлення біорізноманіття
- Стала продовольча система «Від ферми до виделки»
- Справедливий перехід (Just Transition) – жодна людина і жодна територія не залишається осторонь

У липні 2021 року Європейська Комісія представила пакет «Fit for 55» – набір із 13 законодавчих пропозицій для досягнення цілі скорочення викидів на 55% до 2030 року. Ключові компоненти:

- Посилення EU ETS та розширення на нові сектори (будівлі, автотранспорт)
- Механізм прикордонного вуглецевого коригування (СВАМ)
- Зусилення стандартів викидів для автомобілів
- Збільшення частки ВДЕ до 40% до 2030 року
- Підвищення енергоефективності на 36-39%
- Реформа енергетичного оподаткування
- Соціальний кліматичний фонд

Європейський зелений курс є дорожньою картою заходів, які перетворять ЄС на ефективну, стійку та конкурентоспроможну економіку, визначать засоби перетворення Європи на перший у світі кліматично нейтральний континент до 2050 року, стимулюючи розвиток економіки, покращення здоров'я та якості життя людей, а також трансформують кліматичні та екологічні виклики на можливості у всіх сферах та політиках ЄС, гарантуючи справедливий та інклюзивний характер зеленого переходу.

План дій щодо циркулярної економіки, що передбачає перетворення стійкої продукції на норму в ЄС, з часом призведе до зниження попиту на промислову продукцію через продовження терміну використання товарів. З огляду на це та заохочення використання вторинної сировини, можна прогнозувати пропорційне зниження попиту на сировину.

Ініціативи у сільськогосподарській сфері та перехід до стійкої харчової системи ЄС ймовірно підвищить вимоги до с/г і харчової продукції – це може стати додатковим торговельним бар'єром та негативно вплинути на український експорт. З іншого боку, популяризація органічної продукції у ЄС створить і нові можливості на ринку для виробників.

У контексті підтримки європейських малих та середніх підприємств (МСП) провідні бізнес-асоціації ЄС виходять з того, що Європейська Комісія повинна надати підтримку МСП в «зеленому переході», забезпечити гнучке регуляторне середовище для розвитку МСП, регулярні консультації між Європейською Комісією та відповідними бізнес асоціаціями, забезпечити МСП необхідною ліквідністю для ведення бізнесу та стимулювання зайнятості.

Енергетичний перехід - одна з найбільших проблем, з якою зіштовхуються МСП. На думку бізнес-асоціацій, підприємці повинні отримувати рішучу підтримку в цьому переході. Європейська Комісія також повинна уважно вивчити сукупний вплив нових (інвестиційних) зобов'язань для МСП, які походять з ЄЗК. Бізнес-асоціації та їх члени повністю підтримують зелені амбіції Європейської Комісії, але звертаються з проханням враховувати фінансово-економічну ситуацію багатьох МСП при розробці нових «зелених» політичних заходів, що на них впливатимуть.

Реалізація Зеленого курсу в Україні має позитивним чином вплинути на енергетичний баланс та забезпечити розвиток сектору, зокрема зважаючи на необхідність:

- створення повноцінного конкурентного середовища на енергетичному ринку України;
- зміни теплової генерації відновлюваними джерелами енергії та здійснення повноцінної трансформації вугільних регіонів, що означає поступове закриття нерентабельних підприємств з паралельним створенням у цих регіонах альтернативних робочих місць;
- забезпечення споживачів пропорційними тарифами;
- вибудовування пропорційної тарифної політики у сфері використання відновлюваних джерел енергії задля забезпечення зростання частки відновлюваної енергетики та збереження сприятливого інвестиційного клімату у цій сфері;
- збереження високої частки атомної генерації, враховуючи при цьому необхідність забезпечення дотримання граничних термінів експлуатації, безпеки і попередження техногенних ризиків.

Європейська Комісія відзначає особливу роль досліджень та інновацій у досягненні цілей ЄЗК.

Основна увага приділяється сферам, які традиційно продукують значні викиди парникових газів: генерація електроенергії, енергетична та транспортна інфраструктура, виробничі галузі.

Новий план ЄС базується на чотирьох основних елементах:

- Передбачуване та спрощене регуляторне середовище.
- Прискорення доступу до фінансів.
- Заохочення навичок.
- Торгівля та стійкі ланцюжки поставок.

Наразі в Україні триває адаптація законодавства в екологічній сфері до норм і стандартів ЄС. Більшість реформ у сфері охорони довкілля, які здійснюються на виконання Угоди про асоціацію з ЄС, мають чітко виражену регіональну складову – вони покладають нові функції на місцеві органи влади та створюють нові можливості для регіонів.

Завдання 1. Проаналізуйте одну з ініціатив ЄС для підтримки місцевих органів влади (Угода мерів, Угода зелених міст, Виклик для 100 розумних міст тощо) та запропонуйте план її адаптації для вашого міста/регіону.

Завдання 2. Розробіть інфографіку або презентацію «Дорожня карта зеленої трансформації України до 2050 року» з ключовими етапами, цілями та очікуваними результатами.

Завдання 3. Аналіз пакету «Fit for 55»

Проаналізуйте п'ять ключових законодавчих пропозицій з пакету «Fit for 55». Для кожної пропозиції заповніть таблицю. Зробіть відповідні висновки.

Назва документу	Сфера регулювання	Ключові зміни/цілі	Потенційний вплив на Україну
1			
2			
3			
4			
5			

Контрольні запитання:

1. Що таке кліматична нейтральність? Які основні шляхи її досягнення визначені в ЄЗК?

2. Проаналізуйте концепцію «справедливого переходу».

3. Що таке «carbon leakage» і яким чином СВМ домагає його уникнути?

4. Яким чином План дій щодо циркулярної економіки та стратегія «Від ферми до виделки» можуть вплинути на український експорт до ЄС? Розгляньте як потенційні ризики (торговельні бар'єри), так і можливості (органічна продукція). Наведіть приклади конкретних секторів української економіки.

5. На основі чотирьох основних елементів нового плану ЄС (регуляторне середовище, доступ до фінансів, розвиток навичок, торгівля та ланцюжки поставок), визначте три найбільші виклики та три найважливіші можливості для малих і середніх підприємств (МСП) в Україні в контексті енергетичного переходу. Обґрунтуйте свою відповідь.